HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

10 mai 2012*

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Directiva 2004/18/CE — Proceduri de atribuire de contracte de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii — Contract de achiziții publice pentru livrarea, instalarea și întreținerea unor distribuitoare de băuturi calde și pentru livrarea de ceai, de cafea și a altor ingrediente — Articolul 23 alineatele (6) și (8) — Specificații tehnice — Articolul 26 — Condiții de executare a contractului — Articolul 53 alineatul (1) — Criterii de atribuire a contractelor — Oferta cea mai avantajoasă din punct de vedere economic — Produse provenite din agricultura ecologică și din comerțul echitabil — Utilizarea unor etichete în cadrul formulării specificațiilor tehnice și a criteriilor de atribuire — Articolul 39 alineatul (2) — Noțiunea «informații suplimentare» — Articolul 2 — Principiile atribuirii contractelor — Principiul transparenței — Articolul 44 alineatul (2) și articolul 48 — Verificarea aptitudinii și a alegerii participanților — Nivel minim al capacităților tehnice sau profesionale — Respectarea «criteriilor cu privire la caracterul constant al achizițiilor și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor»”

În cauza C-368/10,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 22 iulie 2010,

Comisia Europeană, reprezentată de C. Zadra și de F. Wilman, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Regatului Țărilor de Jos, reprezentat de C. Wissels și de M. de Ree, în calitate de agenți,

pârât,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, și domnii E. Juhász, G. Arestis și D. Šváby (raportor), judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 octombrie 2011,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 decembrie 2011,

* Limba de procedură: olandeza.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin intermediul cererii introductive, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin faptul că în cadrul procedurii de atribuire a unui contract de achiziții publice pentru livrarea și gestionarea unor distribuitoare de cafea care a făcut obiectul unui anunț publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 16 august 2008, provincia Noord-Holland:

— a prevăzut în specificațiile tehnice etichetele MAX HAVELAAR și EKO sau cel puțin etichetele bazate pe criterii comparabile sau identice;

— pentru a verifica capacitatea operatorilor economici, a utilizat criterii și probe privind caracterul constant al achizițiilor și răspunderea socială a întreprinderilor și

— pentru a formula anumite criterii de atribuire, s-a referit la etichetele MAX HAVELAAR și/sau EKO sau cel puțin la etichete bazate pe aceleași criterii,

Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 23 alineatele (6) și (8), al articolului 2, al articolului 44 alineatul (2) și al articolului 48 alineatele (1) și (2), precum și al articolului 53 alineatul (1) din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO L 134, p. 114, rectificare în JO 2004, L 351, p. 44), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1422/2007 al Comisiei din 4 decembrie 2007 (JO L 317, p. 34, denumită în continuare „Directiva 2004/18”).

I – Cadrul juridic

2 Directiva 2004/18 include considerentele următoare:

„(2) Atribuirea contractelor încheiate în statele membre în numele statului, al colectivităților teritoriale și al altor organisme de drept public trebuie să respecte principiile prevăzute de tratat, în special principiul liberei circulații a mărfurilor, principiul libertății de stabilire și principiul libertății de a presta servicii, precum și principiile care decurg din acestea, precum egalitatea de tratament, nediscriminarea, recunoașterea reciprocă, proporționalitatea și transparența. Cu toate acestea, în ceea ce privește contractele de achiziții publice care depășesc o anumită valoare, se recomandă elaborarea unor dispoziții de coordonare comunitară a procedurilor interne de atribuire a contractelor fondate pe aceste principii, pentru a le putea garanta efectele și pentru a asigura un mediu concurențial în ceea ce privește achizițiile publice. Prin urmare, aceste dispoziții de coordonare trebuie interpretate în conformitate cu normele și principiile menționate anterior și în conformitate cu celelalte norme prevăzute de tratat.

[...]

(5) În conformitate cu articolul 6 din tratat[ul UE, căruia îi corespunde articolul 11 TFUE], cerințele de protecție a mediului trebuie integrate în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor Comunității menționate la articolul 3 din tratat[ul UE, căruia îi corespund, în esență, articolele 3 TFUE- 6 TFUE și articolul 8 TFUE], în special în vederea promovării unei dezvoltări durabile. Prin urmare, prezenta directivă clarifică modul în care autoritățile contractante pot contribui la protecția mediului și la promovarea unei dezvoltări durabile, garantându-le totodată posibilitatea de a obține cel mai bun raport calitate/preț pentru contractele lor.

[...]

(29) Specificațiile tehnice stabilite de achizitorii publici trebuie să permită exercitarea concurenței în domeniul achizițiilor publice. În acest scop, trebuie să fie posibilă prezentarea unor oferte care să reflecte diversitatea de soluții tehnice. Prin urmare, pe de o parte, specificațiile tehnice trebuie să poată fi stabilite în termeni de performanță și cerințe funcționale și, pe de altă parte, în cazul în care se face trimitere la standardul european — sau, dacă un astfel de standard nu există, la standardul național — autoritățile contractante trebuie să ia în considerare și ofertele bazate pe alte soluții echivalente. Pentru a demonstra echivalența, ofertanții trebuie să poată utiliza orice mijloc de probă. Autoritățile contractante trebuie să poată motiva orice decizie conform căreia nu există o echivalență într-un caz dat. Autoritățile contractante care doresc să definească nevoile de mediu în specificațiile tehnice ale unui anumit contract pot prevedea caracteristicile de mediu, cum ar fi o anumită metodă de producție și efectele specifice asupra mediului pe care le au grupele de produse sau de servicii. Autoritățile contractante pot utiliza, dar nu sunt obligate în acest sens, specificațiile corespunzătoare, definite de etichetele ecologice, cum sunt eticheta ecologică europeană, eticheta ecologică multinațională sau orice altă etichetă ecologică, cu condiția ca cerințele privind etichetele să fie definite și adoptate pe baza unor informații științifice printr-o procedură la care pot participa părțile implicate, precum organismele guvernamentale, consumatorii, producătorii, distribuitorii sau organizațiile de mediu, și ca eticheta să fie accesibilă și disponibilă tuturor părților interesate. [...] Specificațiile tehnice trebuie menționate în mod clar, astfel încât toți ofertanții să știe la ce se referă criteriile stabilite de către autoritatea contractantă.

[...]

(33) Condițiile de executare a unui contract sunt compatibile cu prezenta directivă, cu condiția să nu aibă, fie direct, fie indirect, un caracter discriminatoriu, și să fie anunțate în anunțul de participare sau în caietul de sarcini. Ele pot avea ca obiectiv, în special, încurajarea formării profesionale la locul de muncă, încadrarea în muncă a persoanelor cu dificultăți speciale de integrare, lupta împotriva șomajului sau protecția mediului. Printre altele se poate menționa, ca exemplu, obligația — aplicabilă pe perioada de executare a contractului — de recrutare a șomerilor de lungă durată sau de punere în aplicare a unor acțiuni de formare a șomerilor sau a tinerilor, de respectare pe fond a dispozițiilor prevăzute de convențiile fundamentale ale Organizației Internaționale a Muncii (OIM), în cazul în care acestea nu au fost deja puse în aplicare în dreptul intern sau de recrutare a unui număr mai mare de persoane cu handicap decât cel impus de legislația internă.

[...]

(39) Verificarea îndeplinirii cerințelor de către ofertanți [...] precum și selectarea acestora trebuie efectuate în condiții de transparență. În acest scop, trebuie precizate criteriile nediscriminatorii pe care autoritățile contractante le pot utiliza în vederea selectării concurenților și mijloacele pe care le pot utiliza operatorii economici pentru a dovedi că îndeplinesc respectivele criterii. În același spirit de transparență, autorității contractante trebuie să i se solicite să indice, în momentul lansării unei invitații de participare la o procedură de achiziții publice, criteriile de selectare pe care le va folosi în vederea selectării, precum și nivelul capacităților specifice pe care le poate eventual solicita din partea operatorilor economici pentru a-i accepta în procedura de atribuire a contractului de achiziții publice.

[...]

(46) Atribuirea contractelor trebuie realizată pe baza unor criterii obiective care asigură respectarea principiilor de transparență, de nediscriminare și de egalitate de tratament și care garantează aprecierea ofertelor în condiții eficiente de concurență. Prin urmare, trebuie admisă numai aplicarea a două criterii de atribuire, și anume criteriul «prețului cel mai scăzut» și criteriul «ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic».

Pentru a garanta respectarea principiului egalității de tratament în atribuirea contractelor, trebuie prevăzută obligația — consacrată în jurisprudență — de a se asigura transparența necesară pentru a permite fiecărui ofertant să fie informat în mod rezonabil cu privire la criteriile și modalitățile ce urmează să fie aplicate în vederea identificării ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic. Prin urmare, autorităților contractante le revine responsabilitatea de a preciza în timp util criteriile de atribuire a contractelor, precum și ponderea relativă pe care o are fiecare dintre respectivele criterii, astfel încât ofertanții să poată ține seama de ele în pregătirea ofertelor. [...]

În cazul în care aleg să atribuie contractul ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, autoritățile contractante evaluează ofertele pentru a stabili care dintre ele prezintă cel mai bun raport calitate/preț. În acest sens, autoritățile contractante determină criteriile economice și calitative care, luate împreună, trebuie să permită determinarea ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic pentru respectiva autoritate contractantă. Determinarea criteriilor depinde de obiectul contractului în măsura în care permit evaluarea nivelului de performanță prezentat de fiecare ofertă în raport cu obiectul contractului, astfel cum este definit în specificațiile tehnice, precum și măsurarea raportului calitate/preț prezentat de fiecare ofertă.

Pentru a garanta egalitatea de tratament, criteriile de atribuire trebuie să permită compararea și evaluarea ofertelor în mod obiectiv. În cazul în care aceste condiții sunt îndeplinite, criteriile economice și calitative de atribuire, ca și îndeplinirea cerințelor de mediu pot permite autorității contractante să răspundă necesităților colectivității publice vizate, astfel cum sunt ele exprimate în specificațiile contractului. În aceleași condiții, o autoritate contractantă poate utiliza criterii care urmăresc satisfacerea cerințelor sociale ce răspund în special necesităților — definite în specificațiile contractului — specifice unor categorii de populație defavorizate din care fac parte beneficiarii/utilizatorii lucrărilor, bunurilor sau serviciilor care fac obiectul contractului.”

3 Potrivit articolului 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2004/18, „Contractele de achiziții publice de bunuri” sunt contracte de achiziții publice, altele decât cele prevăzute la litera (b), care au ca obiect achiziția de produse, cumpărarea lor în rate, închirierea sau leasingul, cu sau fără opțiune de cumpărare. Un contract de achiziții publice care are ca obiect furnizarea de produse și care acoperă, în mod accesoriu, lucrări de montaj și de instalare, este considerat un contract de achiziții publice de bunuri. În temeiul articolului 7 din directiva menționată, aceasta este aplicabilă unui astfel de contract, cu excepția cazului în care contractul este atribuit în domeniul apărării sau printr-un organism central de achiziție, a cărui valoare estimată fără taxa pe valoarea adăugată este egală sau mai mare de 206 000 de euro dacă este atribuită de o autoritate contractantă enumerată la anexa IV la directiva menționată. Această anexă nu menționează provinciile din Regatul Țărilor de Jos.

4 Articolul 2 din Directiva 2004/18 prevede:

„Principii de atribuire a contractelor

Autoritățile contractante tratează operatorii economici în mod egal și fără discriminare și acționează potrivit principiului transparenței.”

5 Punctul (1) litera (b) din anexa VI la Directiva 2004/18 definește noțiunea „specificații tehnice”, în cazul în care este vorba de contracte de achiziții publice de bunuri, „o specificație menționată într-un document ce definește caracteristicile solicitate pentru un produs [...], precum nivelurile de calitate, nivelurile de performanță ecologică, proiectarea pentru toate tipurile de utilizări [...] și evaluarea conformității, a performanței, a utilizării produsului, siguranța sau dimensiunile acestuia, inclusiv indicațiile aplicabile produsului în ceea ce privește denumirea sub care este comercializat, terminologia, simbolurile, testările și metodele de testare, ambalarea, marcarea și etichetarea, instrucțiunile de utilizare, procesele și metodele de producție, precum și procedurile de evaluare a conformității”.

6 Articolul 23 din această directivă prevede:

„(1) Specificațiile tehnice definite de anexa VI punctul 1 sunt menționate în documentele contractului [...]

(2) Specificațiile tehnice trebuie să permită accesul egal al ofertanților și să nu aibă ca efect impunerea unor obstacole nejustificate în calea concurenței în ceea ce privește lansarea procedurilor de achiziții publice.

(3) [...] specificațiile tehnice sunt formulate:

[...]

(b) fie în termeni de performanțe sau de cerințe funcționale; acestea pot include caracteristici de mediu. Cu toate acestea, specificațiile tehnice trebuie să fie suficient de exacte pentru ca ofertanții să poată determina obiectul contractului și pentru ca autoritățile contractante să poată atribui contractul;

[...]

(6) În cazul în care prevăd caracteristici de mediu în termeni de performanțe sau de cerințe funcționale, astfel cum sunt menționate la alineatul (3) litera (b), autoritățile contractante pot utiliza specificațiile detaliate sau, dacă este necesar, părți din acestea, conform etichetelor ecologice europene sau (multi)naționale sau conform oricăror alte etichete ecologice, cu condiția ca:

— respectivele specificații să fie adecvate astfel încât să definească caracteristicile bunurilor sau serviciilor care fac obiectul contractului;

— cerințele etichetei să fie elaborate pe baza unor informații științifice;

— etichetele ecologice să fie adoptate printr-o procedură la care să poată participa toate părțile implicate, precum organismele guvernamentale, consumatorii, producătorii, distribuitorii și organizațiile de mediu;

— specificațiile să fie accesibile tuturor părților interesate.

Autoritățile contractante pot preciza că produsele sau serviciile care prezintă etichete ecologice sunt considerate ca respectând specificațiile tehnice definite în caietul de sarcini; autoritățile contractante trebuie să accepte orice alte mijloace de probă adecvate, cum ar fi un dosar tehnic emis de producător sau un raport de testare emis de un organism recunoscut.

[...]

(8) Cu excepția cazului în care sunt justificate de obiectul contractului, specificațiile tehnice nu pot preciza o producție determinată, o origine determinată sau un procedeu determinat, și nici nu se pot referi la o marcă comercială, la un brevet, la un tip, la o origine sau la o producție determinată, care ar avea ca efect favorizarea sau eliminarea anumitor întreprinderi sau produse. Această mențiune sau referire este autorizată, cu titlu excepțional, în cazul în care nu este posibilă o descriere suficient de exactă și de inteligibilă a obiectului contractului, în conformitate cu alineatele 3 și 4; o astfel de mențiune sau referire este însoțită de cuvintele «sau echivalent».”

7 Articolul 26 din Directiva 2004/18 are următorul cuprins:

„Condiții de executare a contractului

Autoritățile contractante pot prevedea condiții speciale privind executarea contractului, cu condiția să fie compatibile cu dreptul comunitar și să fie menționate în anunțul de participare sau în caietul de sarcini. Condițiile de executare a unui contract se pot referi, în special, la aspecte sociale și de mediu."

8 Articolul 39 alineatul (2) de această directivă prevede:

„Informațiile suplimentare privind caietele de sarcini și documentele suplimentare sunt comunicate de autoritățile contractante sau de serviciile competente cu cel mult șase zile înainte de termenul stabilit pentru primirea ofertelor, în cazul în care au fost solicitate în timp util."

9 Articolul 44 din Directiva 2004/18, intitulat „Verificarea respectării cerințelor și selecția participanților, atribuirea contractelor", prevede la alineatul (1) că după verificarea respectării cerințelor pentru operatorii economici care nu au fost respinși pe baza criteriilor referitoare, printre altele, la capacitățile profesionale și tehnice prevăzute la articolul 48 din aceasta, autoritățile contractante atribuie contractele pe baza criteriilor menționate, în esență, la articolul 53 din această directivă. Potrivit articolului 44 alineatul (2) din directiva menționată:

„Autoritățile contractante pot solicita candidaților și ofertanților să îndeplinească niveluri minime de capacități, în conformitate cu articolele 47 și 48.

Amploarea informațiilor prevăzute la articolele 47 și 48, precum și nivelurile minime de capacități necesare pentru un anumit contract trebuie raportate la și [trebuie să fie] proporționale cu obiectul contractului.

[...]"

10 Articolul 48 din Directiva 2004/18, intitulat „Capacități tehnice și profesionale", prevede la alineatul (1):

„Capacitățile tehnice și/sau profesionale ale operatorilor economici sunt evaluate și verificate în conformitate cu alineatele (2) și (3)."

11 Potrivit alineatului (2) al aceluiași articol, capacitățile tehnice ale operatorilor economici pot fi dovedite în unul dintre următoarele moduri, în funcție de natura, de cantitatea sau de importanța și de utilizarea lucrărilor, a bunurilor sau a serviciilor. În ceea ce privește contractele de achiziții publice de bunuri, litera (a) punctul (ii), literele (b)-(d) și (j) din reglementarea menționată prevăd următoarele:

— prezentarea unei liste a principalelor livrări efectuate în decursul ultimilor trei ani;

— indicarea tehnicienilor sau a organismelor tehnice, fie că fac sau nu fac parte din întreprinderea operatorului economic, în special a celor care răspund de controlul calității;

— descrierea echipamentului tehnic, a măsurilor aplicate de furnizor în vederea asigurării calității și a resurselor sale de studiu și de cercetare;

— în cazul în care produsele care urmează să fie furnizate sunt complexe sau în cazul în care, cu titlu excepțional, sunt destinate unui anumit scop, un control efectuat de sau pentru autoritatea contractantă privind capacitățile de producție ale furnizorului și, dacă este necesar, măsurile pe care urmează să le ia în vederea controlării calității și

— în ceea ce privește produsele de livrat, eșantioanele sau fotografiile ori certificatele care atestă conformitatea produselor prin trimiterea la specificații sau standarde corespunzătoare.

12 Potrivit alineatului (6) al articolului 48 din Directiva 2004/18, autoritatea contractantă precizează, în anunțul de participare sau în invitația ofertantului, referințele pe care dorește să le primească, dintre cele de la alineatul (2).

13 Articolul 53 din Directiva 2004/18 prevede:

„Criterii de atribuire a contractelor

(1) [...] [C]riteriile pe baza cărora autoritățile contractante atribuie contractele de achiziții publice sunt următoarele:

(a) în cazul în care contractul se atribuie ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic din perspectiva autorității contractante, diverse criterii referitoare la obiectul contractului de achiziții publice în cauză: de exemplu, calitatea, prețul, valoarea tehnică, caracterul estetic și funcțional, caracteristicile de mediu, costurile de funcționare, rentabilitatea, serviciile post vânzare și asistența tehnică, data livrării și termenul de livrare sau de execuție sau;

[...]”

II – Istoricul cauzei

A – *Anunțul de participare*

14 La 16 august 2008 a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, la cererea provinciei olandeze Noord-Holland, un anunț de participare la atribuirea unui contract de achiziții publice pentru livrarea și gestionarea unor distribuitoare de cafea începând de la 1 ianuarie 2009 (denumit în continuare „anunțul de participare”).

15 Secțiunea II punctul 1.5 din acest anunț descria acest contract după cum urmează:

„Provincia Noord-Holland a încheiat un contract având ca obiect gestionarea distribuitoarelor de cafea. Acest contract expiră la 1 ianuarie 2009. Prin intermediul unei proceduri publice de cerere de ofertă organizate la nivel european, provincia intenționează să încheie un nou contract la 1 ianuarie 2009. Un aspect important îl reprezintă efortul provinciei Noord-Holland de a spori utilizarea în distribuitoarele de cafea a produselor ecologice și a celor provenite din comerțul echitabil.”

16 Secțiunea III punctul 1 din anunțul menționat era consacrată condițiilor privind contractul. În urma indicațiilor legate de cauțiuni și de garanții, condițiile financiare și privind plata, precum și cerințele legate de forma juridică a unei acțiuni a subcontractanților, punctul 1.4 din această secțiune includea mențiunea „nu” la rubrica „Alte condiții speciale pentru executarea contractului”.

17 Secțiunea IV punctul 2.1 din anunțul de participare indica faptul că contractul va fi atribuit titularului ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic. Din cuprinsul punctului 3.4 din aceeași secțiune rezultă că data limită a primirii ofertelor era stabilită la 26 septembrie 2008, ora 12.00.

B – *Caietul de sarcini*

18 Anunțul de participare făcea trimitere la un caiet de sarcini intitulat „cerere de ofertă”, datat 11 august 2008 (denumit în continuare „caietul de sarcini”).

19 În cadrul titlului „Contextul contractului”, subcapitolul 1.3 din caietul de sarcini prelua, la primul paragraf al acestuia, conținutul punctului 1.5 din secțiunea II din anunțul de participare. Al doilea paragraf al acestui subcapitol prevedea în final următoarele:

„Ofertele vor fi evaluate atât în funcție de criterii calitative și ecologice, cât și în funcție de preț.”

20 Subcapitolul 1.4 din caietul de sarcini descria, sub formă de rezumat, conținutul contractului după cum urmează:

„Provincia Noord-Holland face o comandă pentru livrarea, instalarea și întreținerea unor aparate semi-automate (full-operational) pentru distribuirea unor băuturi calde sau reci, pe bază de închiriere. Provincia Noord-Holland face de asemenea o comandă pentru livrarea unor ingrediente pentru distribuitoare [...] în conformitate cu cerințele și cu dezideratele descrise în contract. [...] Durabilitatea și funcționalitatea constituie aspecte importante.”

21 Potrivit subcapitolului 1.5 din caietul de sarcini, contractul de achiziții publice viza un contract pe trei ani și putea fi prelungit cu un an.

22 În conformitate cu subcapitolul 3.4 din caietul de sarcini, referitor la condițiile de înscriere, nu era autorizată prezentarea de alternative. Persoanele interesate și ofertanții erau obligați să cerceteze toate condițiile relevante ale contractului, în special adresând autorității contractante întrebări care trebuie să primească răspunsuri în cadrul notei de informare.

23 Aceasta din urmă era definită la subcapitolul 2.3 secțiunea 5 din caietul de sarcini ca fiind un document care preia răspunsurile la întrebările adresate de persoanele interesate, în plus față de eventualele modificări ale caietului de sarcini sau ale altor documente ale contractului care fac parte din caietul de sarcini și au prioritate față de celelalte părți ale caietului de sarcini, precum și față de anexele sale. La secțiunile 3 și 5 din capitolul menționat se preciza de asemenea că nota de informare ar lua forma unei publicări pe site-ul internet consacrat procedurilor de achiziții ale provinciei Noord-Holland, orice persoană interesată fiind anunțată printr-o scrisoare despre publicarea răspunsurilor pe acest site.

24 Subcapitolul 4.4 din caietul de sarcini era intitulat „Cerințe de aptitudine/niveluri minime”. Cerințele menționate erau definite în partea introductivă a caietului de sarcini ca fiind cerințe pe care un ofertant trebuie să le îndeplinească pentru ca oferta sa să fie luată în considerare, exprimate fie sub forma unor clauze de excludere, fie sub forma unor cerințe minime.

25 Secțiunile 1-5 din subcapitolul 4.4 erau consacrate cifrei de afaceri, acoperirii riscurilor profesionale, experienței ofertantului, cerințelor de calitate și, respectiv, evaluării satisfacției clientelei.

26 Secțiunea 4 din subcapitolul 4.4 menționat, intitulată „Cerințe de calitate”, conținea un punct 2, care are următorul cuprins:

„În vederea asigurării caracterului constant al achizițiilor și a unui comportament responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor, provincia Noord-Holland impune furnizorilor îndeplinirea criteriilor cu privire la caracterul constant al achizițiilor și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor. Care este modalitatea prin care dumneavoastră îndepliniți criteriile privind caracterul constant al achizițiilor și comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor[?] De asemenea, se va menționa măsura în care furnizorul contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic. [...]”

27 Această cerință era amintită în secțiunea 6, ultima secțiune a aceluiași subcapitol 4.4, care cuprindea o sinteză în special a „Normelor de calitate”, în termenii următori:

„11. Achiziții constante și [răspunderea socială a întreprinderilor: criteriul knock out]”.

28 Intitulată „Cerințe minime 1: Set de cerințe”, secțiunea 1 din subcapitolul 5.2 din caietul de sarcini făcea trimitere la o anexă distinctă și preciza că ofertanții trebuie să se conformeze setului de cerințe astfel cum a fost formulat.

29 Anexa A la caietul de sarcini, intitulată „Set de cerințe”, includea în special punctele următoare:

„31 În ceea ce privește consumul de cafea și de ceai, provincia Noord-Holland utilizează etichetele de calitate Max Havelaar și EKO. [...] [Apreciere:] cerință[.]

[...]

35 În măsura posibilului, ingredientele trebuie să corespundă etichetei de calitate EKO și/sau Max Havelaar. [...] [Maximum] 15 [puncte. Apreciere:] deziderat [.]”

30 Din anexele și din economia generală a caietului de sarcini rezultă că punctul 35 menționat privea anumite ingrediente pentru prepararea băuturilor cu excepția ceaiului și a cafelei, precum laptele, zahărul și cacaua (denumite în continuare „ingredientele”).

C – *Nota de informare*

31 La 9 septembrie 2008, provincia Noord-Holland a publicat punctele 11 și 12 din nota de informare prevăzută la subcapitolul 2.3 din caietul de sarcini. Aceste puncte priveau o întrebare legată de punctele 31 și 35 din anexa A la caietul de sarcini, care are următorul cuprins: „Putem presupune că, în ceea ce privește etichetele indicate, aceasta se aplică: sau comparabile[?]”. Autoritatea contractantă a răspuns în termenii următori:

„00011 [...] [punctul] 31 [...]

[...]

În măsura în care criteriile sunt comparabile sau identice.

00012 [...] [punctul] 35 [...]

[...]

Ingredientele pot purta o etichetă bazată pe aceleași criterii.”

32 Din anunțul publicat la 24 decembrie 2008 în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* rezultă că contractul a fost atribuit societății olandeze Maas International.

D – *Etichetele EKO și MAX HAVELAAR*

33 În conformitate cu susținerile Comisiei, care nu au fost contrazise în această privință de Regatul Țărilor de Jos, caracteristicele etichetelor EKO și MAX HAVELAAR pot fi descrise după cum se arată mai jos.

1. Eticheta EKO

34 Eticheta de drept privat olandez EKO este acordată produselor compuse în proporție de minimum 95 % din elemente provenite din agricultura ecologică. Eticheta este acordată de o fundație de drept civil olandez care are ca obiective favorizarea agriculturii ecologice, astfel cum aceasta a fost reglementată la data faptelor de Regulamentul (CEE) nr. 2092/91 al Consiliului din 24 iunie 1991

privind metoda de producție agricolă ecologică și indicarea acesteia pe produsele agricole și alimentare (JO L 198, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 56), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 392/2004 al Consiliului din 24 februarie 2004 (JO L 65, p. 1, denumit în continuare „Regulamentul nr. 2092/91”), și combaterea fraudei. Această fundație a fost desemnată autoritatea competentă responsabilă pentru controalele privind respectarea obligațiilor stabilite de regulamentul menționat.

35 EKO este o marcă înregistrată la Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (în continuare „OAPI”).

2. Eticheta MAX HAVELAAR

36 Eticheta MAX HAVELAAR este tot o etichetă de drept privat acordată de o fundație de drept olandez, conform normelor emise de o organizație internațională de referință, Fairtraide Labelling Organisation (FLO). Eticheta menționată este utilizată în mai multe țări, printre care Țările de Jos.

37 Vizând să favorizeze comercializarea produselor provenite din comerțul echitabil, această etichetă certifică faptul că produsele pentru care este acordată sunt achiziționate de la organizații constituite din mici producători din țări în dezvoltare la un preț și în condiții juste. În această privință, acordarea etichetei menționate se bazează pe respectarea a patru principii, potrivit cărora prețul plătit trebuie să acopere toate cheltuielile, acest preț trebuie să includă o primă în raport cu cursul pieței, producția trebuie să facă obiectul unei prefinanțări, iar importatorul trebuie să întrețină relații comerciale de lungă durată cu producătorii. Atât auditul, cât și certificarea sunt asigurate de FLO.

38 MAX HAVELAAR este de asemenea o marcă înregistrată la OAPI.

III – Procedura precontencioasă și procedura în fața Curții

39 Comisia a adresat o scrisoare de punere în întârziere a Regatului Țărilor de Jos la 15 mai 2009. Potrivit acestei scrisori, caietul de sarcini întocmit de provincia Noord-Holland în cadrul contractului în litigiu a încălcat Directiva 2004/18 impunând etichetele MAX HAVELAAR și EKO sau etichetele bazate pe criterii comparabile sau identice pentru ceaiul și cafeaua care urmează să fie furnizate, reținând aceste etichete drept criteriu de atribuire pentru ingrediente și evaluând capacitățile tehnice și profesionale ale ofertanților pe baza unor criterii de aptitudine care nu fac parte din sistemul închis prevăzut în această privință de directiva menționată.

40 Prin scrisoarea din 17 august 2009, Regatul Țărilor de Jos a admis că contractul în litigiu avea lipsuri în raport cu directiva menționată, care nu ar fi avut totuși ca efect dezavantajarea anumitor operatori economici potențial interesați, contestând totodată mai multe critici formulate de Comisie.

41 La 3 noiembrie 2009, aceasta a adresat statului membru în cauză un aviz motivat în care prelua criticile formulate anterior, invitându-l să adopte toate măsurile necesare pentru a se conforma acestui aviz într-un termen de două luni de la primirea sa.

42 Prin scrisoarea din 31 decembrie 2009, statul membru a contestat temeinicia poziției susținute de Comisie.

43 În consecință, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

44 Prin Ordonanța președintelui Curții din 11 februarie 2001, Regatul Danemarcei a fost autorizat să intervină în susținerea concluziilor Țărilor de Jos. S-a consemnat retragerea acestei intervenții prin Ordonanța președintelui Camerei a treia a Curții din 14 noiembrie 2011.

IV – Cu privire la acțiune

45 Reclamanta invocă două motive în susținerea acțiunii sale.

46 Primul și al treilea motiv privesc utilizarea etichetelor EKO și MAX HAVELAAR în cadrul, pe de o parte, al specificațiilor tehnice ale contractului în litigiu referitoare la cafeaua și la ceaiul care urmează să fie furnizate și, pe de altă parte, al criteriilor de atribuire privind ingredientele care urmează să fie furnizate. Primul motiv are două aspecte, întemeiate pe încălcarea articolului 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18, în ceea ce privește utilizarea etichetei EKO, și, respectiv, pe încălcarea alineatului (8) al aceluiași articol, în ceea ce privește utilizarea etichetei MAX HAVELAAR. Al treilea motiv se referă la încălcarea articolului 53 alineatul (1) din directiva menționată și are două aspecte, Comisia susținând că această din urmă dispoziție se opune utilizării etichetelor și că etichetele sus-menționate nu erau legate de obiectul contractului în cauză.

47 Al doilea motiv vizează cerința privind respectarea de către ofertanți a „criteriilor privind caracterul constant al achizițiilor și comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor". Motivul cuprinde trei aspecte, întemeiate pe încălcarea articolului 44 alineatul (2) primul paragraf și a articolului 48 din Directiva 2004/18, în măsura în care această cerință nu ar corespunde celor autorizate de aceste prevederi, a articolului 44 alineatul (2) al doilea paragraf din această directivă, întrucât cerința menționată nu ar fi legată de obiectul contractului și, respectiv, pe încălcarea obligației de transparență prevăzută la articolul 2 din aceeași directivă, în măsura în care termenii „caracterul constant al achizițiilor" și „comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor" nu ar prezenta un grad suficient de claritate.

A – *Observații introductive*

1. În ceea ce privește aplicabilitatea Directivei 2004/18

48 Trebuie arătat că, pe de o parte, contractul în litigiu, care constă în punerea la dispoziție, prin intermediul unei locațiuni, și întreținerea distribuitoarelor de băuturi, precum și furnizarea produselor necesare pentru funcționarea lor constituie un contract de achiziții publice de bunuri în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2004/18.

49 Pe de altă parte, aprecierea făcută de Comisie în ceea ce privește valoarea estimativă a acestui contract, și anume 760 000 de euro, nu este contestată de Regatul Țărilor de Jos. Prin urmare, trebuie să se constate aplicabilitatea acestei directive în cazul contractului în privința pragurilor stabilite la articolul 7 din aceasta.

2. În ceea ce privește conținutul cerinței și al dezideratului la care se referă primul și al treilea motiv

50 Părțile au poziții diferite în ceea ce privește conținutul cerinței și al dezideratului menționate la punctul 31 și, respectiv, la punctul 35 din anexa A la caietul de sarcini. Comisia susține, referindu-se la aceste puncte, că această cerință și acest deziderat s-ar referi la faptul că produsele în cauză ar purta etichetele EKO și/sau MAX HAVELAAR ori cel puțin etichete bazate pe criterii comparabile sau identice, dacă sunt luate în considerare punctele 11 și 12 din nota de informare. Potrivit Regatului Țărilor de Jos, dimpotrivă, din secțiunea II punctul 1.5 din anunțul de participare și din subcapitolul 1.3 din caietul de sarcini ar rezulta că autoritatea contractantă a solicitat sau a dorit furnizarea de produse provenite din agricultura ecologică și din comerțul echitabil, menționarea etichetelor amintite sau a unor etichete echivalente neavând decât rolul de a explica criteriile care trebuie respectate.

51 În primul rând, trebuie să se constate că caietul de sarcini nu poate fi interpretat în sensul sugerat de Regatul Țărilor de Jos.

52 În această privință, trebuie amintit că conținutul caietului de sarcini trebuie stabilit din punctul de vedere al ofertanților potențiali, dat fiind că obiectivul procedurilor de încheiere a contractelor de achiziții publice de lucrări prevăzute de Directiva 2004/18 este tocmai să garanteze unor potențiali ofertanți stabiliți în Uniunea Europeană accesul la contractele de achiziții publice de care sunt interesați (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 ianuarie 2007, Auroux și alții, C-220/05, Rep., p. I-385, punctul 53). Or, în speță, caietul de sarcini nu putea fi interpretat de ofertanții potențiali decât în sensul că vizează deținerea etichetelor menționate în cadrul cerinței sau al dezideratului în cauză.

53 Astfel, această cerință și acest deziderat erau exprimate în anexa la caietul de sarcini care cuprindea „Setul de cerințe” pe care, în conformitate cu subcapitolul 5.2 secțiunea 1 din acest caiet, ofertanții trebuiau să îl îndeplinească astfel cum era formulat. Or, punctele 31 și 35 din setul respectiv trimiteau explicit și fără rezerve la etichetele EKO și MAX HAVELAAR, excluzând orice alternativă, care era de altfel interzisă la subcapitolul 3.4 din caietul de sarcini. În aceste condiții, nu se poate admite că mențiunea, imprecisă în ceea ce privește conținutul său, potrivit căreia „[u]n aspect important îl reprezintă efortul provinciei Noord-Holland de a spori utilizarea în distribuitoarele de cafea a produselor ecologice și a celor provenite din comerțul echitabil”, care figurează în secțiunea II punctul 1.5 din anunțul de participare și la subcapitolul 1.3 din caietul de sarcini, mai precis înafara părților din documentele contractului consacrate cerințelor sau deziderateloor autorității contractante, fusese de natură să indice că cerințele și deziderateleîn cauză vizau în mod generic faptul că produsele în cauză proveneau din agricultura ecologică și din comerțul echitabil.

54 În al doilea rând, precizările aduse ulterior la punctele 11 și 12 din nota de informare, potrivit cărora trimiterea la etichetele EKO și MAX HAVELAAR în cadrul acestor cerințe și deziderate viza și etichete echivalente, și anume bazate pe criterii de acordare identice sau comparabile nu pot fi luate în considerare în temeiul articolului 39 alineatul (2) din Directiva 2004/18.

55 Astfel, deși, după cum a arătat avocatul general la punctul 71 din concluziile prezentate, informațiile suplimentare privind caietul de sarcini și documentele suplimentare vizate de această dispoziție pot clarifica anumite aspecte sau pot furniza anumite informații, ele nu pot modifica nici măcar prin efectuarea unor rectificări, conținutul condițiilor esențiale ale contractului, printre care figurează specificațiile tehnice și criteriile de atribuire, astfel cum aceste condiții au fost formulate în caietul de sarcini, condiții pe care s-au întemeiat în mod legitim operatorii economici interesați pentru a adopta decizia de pregătire a prezentării unei oferte sau, dimpotrivă, pentru a renunța la participarea la procedura de atribuire a contractului în cauză. Aceasta rezultă atât din utilizarea însăși, la articolul 39 alineatul (2), a termenilor „informații suplimentare”, cât și din termenul scurt de șase zile care poate exista, potrivit acestei dispoziții, între comunicarea unor astfel de informații și data limită a primirii ofertelor.

56 În această privință, atât principiul egalității de tratament, cât și obligația de transparență care decurge din acesta impun ca obiectul și criteriile de atribuire a contractelor de achiziții publice să fie stabilite în mod clar de la începutul procedurii de atribuire a acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 decembrie 2009, Comisia/Franța, C-299/08, Rep., p. I-11587, punctele 41 și 43).

57 În consecință, trebuie să se constate că documentele contractului care determină obiectul său și criteriile de atribuire, pe de o parte, impuneau ca ceaiul și cafeaua care urmau să fie furnizate să poarte etichetele EKO și MAX HAVELAAR și, pe de altă parte, includeau dezideratul ca ingredientele care urmau să fie furnizate să poarte aceleași etichete.

B – *Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatele (6) și (8) din Directiva 2004/18 în ceea ce privește specificațiile tehnice privind cafeaua și ceaiul care urmau să fie furnizate*

58 Primul motiv invocat de Comisie privește cerința menționată la punctul 31 din anexa A la caietul de sarcini, potrivit căreia, „[î]n ceea ce privește consumul de cafea și de ceai, provincia Noord-Holland utilizează etichetele de calitate Max Havelaar și EKO”.

1. Cu privire la primul aspect al primului motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18, în ceea ce privește utilizarea etichetei EKO în cadrul specificațiilor tehnice legate de cafeaua și de ceaiul care urmează să fie furnizate

a) Argumentele părților

59 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, Comisia susține, în esență, că cerința potrivit căreia cafeaua și ceaiul care urmează să fie furnizate ar trebui să poarte eticheta EKO sau o altă etichetă echivalentă, și anume care atestă că provin din agricultura ecologică, constituie o descriere a caracteristicilor impuse pentru produsele în cauză și, prin urmare, o specificație tehnică care intră sub incidența articolului 23 din Directiva 2004/18. Or, alineatul (6) al acestui articol, care autorizează, în anumite condiții, utilizarea unei etichete ecologice, cum este eticheta EKO, în cadrul formulării caracteristicilor de mediu, nu ar permite totuși să se recomande o etichetă ecologică în sine.

60 În cazul Regatului Țărilor de Jos, datorită notorietății în cercul operatorilor economici din sectorul activității vizate, eticheta EKO trimitea în mod neechivoc, în opinia acestora, la data la care au fost întocmite documentele contractului, la produse care provin din agricultura ecologică în raport cu Regulamentul nr. 2092/91. În orice caz, un operator economic interesat care dă dovadă de o diligență normală ar fi găsit fără dificultate pe internet descrierea criteriilor aferente acestei etichete sau ar fi putut solicita lămuriri autorității contractante în această privință. Prin urmare, ar fi nerealist să se considere că menționarea etichetei EKO ar risca să aducă atingere principiului egalității de tratament pentru motivul că un ofertant potențial ar fi putut, din cauza interpretării greșite a acestei mențiuni, să își piardă interesul pentru contractul în litigiu sau să acumuleze o întârziere determinantă.

b) Aprecierea Curții

61 Cu titlu introductiv, este important de arătat că, potrivit articolului 23 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2004/18, specificațiile tehnice pot fi formulate în termeni de performanțe sau de cerințe funcționale, care pot include caracteristici de mediu. Conform considerentului (29) al acestei directive, o anumită metodă de producție poate constitui o astfel de caracteristică de mediu. Prin urmare, eticheta EKO, în măsura în care se întemeiază pe caracteristici de mediu și îndeplinește condițiile enumerate la articolul 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18, constituie o „etichetă ecologică” în sensul acestei dispoziții, aspect necontestat de părți. Pe de altă parte, prin faptul că a prevăzut o cerință legată de o caracteristică a ceaiului și a cafelei care urmează să fie furnizate în raport cu această etichetă, provincia Noord-Holland a stabilit, în această privință, o specificație tehnică. În consecință, în lumina acestei ultime prevederi trebuie să se examineze prezentul aspect al primului motiv.

62 Trebuie amintit că, potrivit articolului 2 din Directiva 2004/18, care prevede principiile de atribuire a contractelor, autoritățile contractante tratează operatorii economici în mod egal și fără discriminare și acționează potrivit principiului transparenței. Aceste principii au o importanță crucială în ceea ce privește specificațiile tehnice, având în vedere riscurile de discriminare legate fie de alegerea acestora, fie de modul lor de formulare. Astfel, articolul 23 alineatul (2) și alineatul (3) litera (b) din Directiva 2004/18 și ultima teză a considerentului (29) al acestei directive subliniază că specificațiile tehnice trebuie să permită accesul egal al ofertanților și să nu aibă ca efect impunerea unor obstacole nejustificate în calea concurenței în ceea ce privește lansarea procedurilor de achiziții publice, că acestea trebuie să fie suficient de exacte pentru ca ofertanții să poată determina obiectul contractului și pentru ca autoritățile contractante să poată atribui contractul și că trebuie menționate în mod clar, astfel încât toți ofertanții să știe la ce se referă criteriile stabilite de autoritatea contractantă. Articolul 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în special în lumina acestor considerații.

63 Din textul primului paragraf al acestei dispoziții rezultă că, în ceea ce privește caracteristicile de mediu, acesta conferă autorităților contractante posibilitatea de a recurge la specificațiile detaliate ale unei etichete ecologice, însă nu la o etichetă ecologică în sine. Cerința exactității prevăzută la articolul 23 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2004/18 — la care se referă alineatul (6) al articolului menționat — detaliată în ultima teză a considerentului (29) al acesteia se opune unei interpretări extensive a dispoziției menționate.

64 În mod cert, în vederea facilitării verificării respectării unei astfel de cerințe, al doilea paragraf al acestui articol 23 alineatul (6) autorizează, în plus, autoritățile contractante să prezume că produsele care prezintă etichete ecologice pentru care au fost utilizate specificațiile detaliate respectă specificațiile tehnice în cauză. Acest al doilea paragraf nu extinde totuși domeniul de aplicare al primului paragraf al articolului 23 alineatul (6) întrucât nu permite să se recurgă la însăși eticheta ecologică decât în mod secundar, ca dovadă că îndeplinește „specificațiile tehnice definite în caietul de sarcini”.

65 Astfel, în conformitate cu al doilea paragraf al articolului 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18, autoritățile contractante trebuie să admită orice alt mijloc de probă corespunzător, cum ar fi un dosar tehnic al producătorului sau un raport de testare al unui organism recunoscut.

66 În plus, trebuie amintit că, după cum susține Regatul Țărilor de Jos, deși autoritatea contractantă are dreptul să se aștepte ca operatorii economici interesați să fie informați în mod rezonabil și să dea dovadă de o diligență normală, o astfel de atingere legitimă presupune cel puțin ca autoritatea contractantă să formuleze ea însăși în mod clar cerințe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 aprilie 2010, Comisia/Spania, C-423/07, Rep., p. I-3429, punctul 58). *A fortiori*, această atingere nu poate fi invocată pentru a scuti autoritățile contractante de obligațiile pe care le impune Directiva 2004/18.

67 De altfel, departe de a constitui un formalism excesiv, obligația impusă autorității contractante de a menționa expres caracteristicile de mediu detaliate pe care dorește să le impună chiar atunci când recurge la caracteristicile definite de o etichetă ecologică este indispensabilă pentru a permite ofertanților potențiali să se refere la un document unic și oficial care provine de la însăși autoritatea contractantă și, prin urmare, fără ca aceștia să fie supuși caracterului aleatoriu al unei căutări de informații și posibilelor variații în timp ale criteriilor aferente unei etichete ecologice oarecare.

68 În plus, trebuie arătat că obiecția ridicată de Regatul Țărilor de Jos, potrivit căruia, din moment ce eticheta EKO informează asupra modului de obținere ecologic a produselor care o poartă, menționarea caracteristicilor detaliate ar fi necesitat enumerarea tuturor condițiilor din Regulamentul nr. 2092/91, fapt care ar fi fost mult mai puțin clar decât o trimitere la această etichetă, nu este pertinentă. Astfel, Directiva 2004/18 nu se opune, în principiu, unei trimiteri în anunțul de participare sau în caietul de sarcini la acte cu putere de lege sau acte administrative pentru anumite specificații tehnice atunci când o astfel de trimitere este, în practică, inevitabilă, în măsura în care aceasta este însoțită de toate indicațiile suplimentare pe care le impune eventual această directivă (a se vedea prin analogie Hotărârea Comisia/Spania, citată anterior, punctele 64 și 65). Astfel, întrucât comercializarea în Uniune a unor produse agricole obținute printr-o metodă de producție ecologică și prezentate astfel trebuie să respecte reglementarea Uniunii în materie, o autoritate contractantă poate, dacă este cazul, fără a aduce atingere noțiunii „specificații tehnice” în sensul punctului 1 litera (b) din anexa VI la Directiva 2004/18 și articolului 23 alineatul (3) din aceasta, să indice în caietul de sarcini că produsul care urmează să fie furnizat trebuie să fie conform cu Regulamentul nr. 2029/91 sau cu orice regulament ulterior care îl înlocuiește.

69 În ceea ce privește precizarea adusă ulterior la punctul 11 din nota de informare, potrivit căreia trimiterea la eticheta EKO viza și o etichetă echivalentă, trebuie subliniat în plus față de ce s-a arătat la punctele 54-56 din prezenta hotărâre că, în orice caz, o astfel de precizare nu poate compensa lipsa identificării specificațiilor tehnice detaliate care corespund etichetei în cauză.

70 Din considerațiile care precedă rezultă că, prin faptul că a impus în caietul de sarcini obligația ca anumite produse care urmau să fie furnizate să poarte o anumită etichetă ecologică în loc să utilizeze specificațiile detaliate definite de această etichetă ecologică, provincia Noord-Holland a stabilit o specificație tehnică incompatibilă cu articolul 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18. Prin urmare, primul aspect al primului motiv este întemeiat.

2. Cu privire la al doilea aspect al primului motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatul (8) din Directiva 2004/18 în ceea ce privește utilizarea etichetei MAX HAVELAAR în cadrul specificațiilor tehnice privind cafeaua și ceaiul care urmau să fie furnizate

a) Argumentele părților

71 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, Comisia susține, în esență, că cerința potrivit căreia cafeaua și ceaiul care urmează a fi furnizate ar trebui să poarte eticheta MAX HAVELAAR sau o altă etichetă echivalentă, și anume care atestă că provin din comerțul echitabil, constituie o descriere a caracteristicilor impuse pentru produsele în cauză și, prin urmare, o specificație tehnică care intră sub incidența articolului 23 din Directiva 2004/18. Or, această cerință ar încălca alineatul (8) al acestui articol, care interzice, în principiu, posibilitatea ca specificațiile tehnice să precizeze „o origine determinată sau un procedeu determinat, și [să se refere] la o marcă comercială, [...] la o origine sau la o producție determinată, care ar avea ca efect favorizarea sau eliminarea anumitor întreprinderi sau produse”, eticheta menționată, care corespunde unei mărci depuse, încadrându-se în fiecare dintre aceste categorii.

72 Cu titlu principal, Regatul Țărilor de Jos contestă posibilitatea ca acele criterii pe care se bazează acordarea etichetei MAX HAVELAAR să poată constitui cerințe în raport cu procedeul sau cu metoda de producție și susține că era vorba de condiții sociale aplicabile achiziționării de produse care urmează să fie furnizate în cadrul executării contractului în litigiu, care se încadrează în noțiunea „condiții de executare a contractului” în sensul articolului 26 din Directiva 2004/18. În mod subsidiar, presupunând că cerința privind această etichetă ar reprezenta o specificație tehnică, Regatul Țărilor de Jos contestă aplicabilitatea articolului 23 alineatul (8) din această directivă.

b) Aprecierea Curții

73 Astfel cum s-a arătat la punctul 37 din prezenta hotărâre, eticheta MAX HAVELAAR desemnează produse provenite din comerțul echitabil, cumpărate de la organizații constituite din mici producători din țări în curs de dezvoltare la un preț și în condiții favorabile în raport cu cele determinate de funcționarea pieței. Din dosar rezultă că această etichetă se bazează pe patru criterii, și anume prețul plătit trebuie să acopere toate cheltuielile și să cuprindă o primă suplimentară în raport cu cursul pieței, producția trebuie să facă obiectul unei prefinanțări și importatorul trebuie să aibă raporturi comerciale de lungă durată cu producătorii.

74 Trebuie să se constate că astfel de criterii nu corespund definiției noțiunii de specificație tehnică utilizată la punctul 1 litera (b) din anexa VI la Directiva 2004/18, dat fiind că această definiție se raportează exclusiv la caracteristicile produselor înseși, la procesul de fabricație, la ambalajul sau la utilizarea lor, iar nu la condițiile în care furnizorul le-a dobândit de la producător.

75 În schimb, respectarea acestor criterii intră în cadrul noțiunii „condiții de executare a contractului” în sensul articolului 26 din această directivă.

76 Astfel, potrivit acestui articol, condițiile în care un contract este executat pot viza, printre altele, considerații de ordin social. Or, faptul de a impune ca atât ceaiul, cât și cafeaua să provină de la mici producători din țări în curs de dezvoltare, cu care sunt stabilite raporturi comerciale care le sunt favorabile, se încadrează în astfel de considerații. Prin urmare, legalitatea unei asemenea condiții ar trebui verificată în raport cu articolul 26 menționat.

77 Cu toate acestea, trebuie să se constate că, în cadrul procedurii precontencioase, precum și, de altfel, în cadrul cererii introductive, Comisia a criticat clauza vizată din caietul de sarcini exclusiv în temeiul articolului 23 alineatul (8) din Directiva 2004/18, invocând numai în stadiul memoriului său în replică faptul că argumentarea dezvoltată în această privință s-ar aplica *mutatis mutandis* unei condiții de executare care intră sub incidența articolului 26 din aceasta.

78 Or, întrucât obiectul unei acțiuni formulate în temeiul articolului 258 TFUE este delimitat de procedura precontencioasă prevăzută la acest articol, această acțiune trebuie să fie întemeiată pe aceleași motive și mijloace ca avizul motivat, astfel încât un motiv care nu a fost formulat în avizul motivat este inadmisibil în stadiul procedurii în fața Curții (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 9 februarie 2006, Comisia/Regatul Unit, C-305/03, Rec., p. I-1213, punctul 22 și jurisprudența citată).

79 În consecință, al doilea aspect al primului motiv trebuie respins ca inadmisibil.

C – Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 53 alineatul (1) din Directiva 2004/18 în ceea ce privește criteriile de atribuire legate de ingredientele care urmau să fie furnizate

80 Al treilea motiv prezintă o legătură cu primul, din moment ce Comisia se referă în cadrul acestuia tot la utilizarea, în documentele contractului, a etichetelor EKO și MAX HAVELAAR, însă în calitate de criterii de atribuire în sensul articolului 53 din Directiva 2004/18.

81 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, după cum s-a statuat la punctele 51-57 din prezenta hotărâre în ceea ce privește documentele contractului care stabilesc criteriile de atribuire a acestuia din urmă, provincia Noord-Holland a stabilit un criteriu de atribuire care constă în faptul că ingredientele care urmau să fie furnizate trebuiau să poarte etichetele EKO și/sau MAX HAVELAAR.

1. Argumentele părților

82 Comisia susține, în esență, că un astfel de criteriu de atribuire încalcă sub două aspecte articolul 53 din Directiva 2004/18. Pe de o parte, nu ar fi legat de obiectul contractului, în măsura în care criteriile pe baza cărora se acordă etichetele EKO și MAX HAVELAAR nu ar viza produsele pe care trebuie să le furnizeze înșiși producătorii, ci politica generală a ofertanților, numai în cazul etichetei MAX HAVELAAR. Pe de altă parte, criteriul de atribuire menționat nu ar fi compatibil cu cerințele în materie de acces egal, de nediscriminare și de transparență, având în special ca efect defavorizarea ofertanților potențiali care nu sunt olandezi sau care nu dispun de etichete EKO și/sau MAX HAVELAAR pentru produsele lor.

83 Potrivit Regatului Țărilor de Jos, criteriul de atribuire în litigiu este transparent, obiectiv și nediscriminatoriu. Astfel, etichetele menționate ar fi bine cunoscute de operatorii economici din sectorul de activitate în cauză, s-ar baza pe criterii de acordare care fie provin din reglementarea Uniunii în materie de producție ecologică a unor bunuri agricole (în ceea ce privește eticheta EKO), fie sunt determinate de organismul care acordă eticheta și sunt potențial accesibile tuturor operatorilor economici interesați (în ceea ce privește eticheta MAX HAVELAAR), iar un ofertant potențial care dă dovadă de o diligență normală ar putea în orice caz să se informeze cu ușurință asupra criteriilor de acordare menționate. Pe de altă parte, Directiva 2004/18 nu ar impune, în ceea ce privește criteriile de acordare, aceleași cerințe ca în cazul specificațiilor tehnice, astfel cum sunt prevăzute la articolul 23 din această directivă, iar aceasta în mod logic întrucât nu s-ar impune ca toți ofertanții să poată îndeplini un criteriu de atribuire. Astfel, criteriul de atribuire în litigiu ar prezenta o legătură cu obiectul contractului, care privea în special furnizarea de produse provenite din agricultura ecologică și din comerțul echitabil, iar faptul de a-l îndeplini ar indica o proprietate calitativă a ofertelor care permite aprecierea raportului calitate/preț.

2. Aprecierea Curții

84 Trebuie arătat, în primul rând, că potrivit articolului 53 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/18, în cazul în care, precum în speță, o autoritate contractantă decide să atribuie contractul ofertantului care prezenta oferta cea mai avantajoasă din punct de vedere economic din perspectiva acestei autorități, autoritatea contractantă trebuie să se întemeieze pe diverse criterii pe care trebuie să le stabilească cu respectarea cerințelor acestei directive, dispoziția menționată conținând, după cum rezultă din utilizarea termenilor „de exemplu”, o enumerare neexhaustivă a criteriilor posibile.

85 Articolul 53 din Directiva 2004/18 este explicat de considerentul (46) al acesteia. Al treilea și al patrulea paragraf al acestui considerent precizează că criteriile de atribuire pot, în principiu, să fie nu numai economice, ci și calitative. Astfel, printre exemplele menționate la alineatul (1) litera (a) al acestui articol figurează în special caracteristicile de mediu. După cum a arătat avocatul general în cadrul punctului 103 din concluziile prezentate, al patrulea paragraf al considerentului prevede, în plus, că „o autoritate contractantă poate utiliza criterii care urmăresc satisfacerea cerințelor sociale ce răspund în special necesităților — definite în specificațiile contractului — specifice unor categorii de populație defavorizate din care fac parte beneficiarii/utilizatorii lucrărilor, bunurilor sau serviciilor care fac obiectul contractului”. Prin urmare, trebuie să se admită că autoritățile contractante sunt autorizate și să aleagă criterii de atribuire bazate pe considerații de ordin social, care pot viza utilizatorii sau beneficiarii lucrărilor, ai bunurilor sau ai serviciilor care fac obiectul contractului, dar și alte persoane.

86 În al doilea rând, articolul 53 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/18 prevede ca criteriile de atribuire să fie legate de obiectul contractului. În această privință, considerentul (46) al directivei menționate precizează, la al treilea paragraf, că „[d]eterminarea criteriilor depinde de obiectul contractului în măsura în care permit evaluarea nivelului de performanță prezentat de fiecare ofertă în raport cu obiectul contractului, astfel cum este definit în specificațiile tehnice, precum și măsurarea raportului calitate/preț prezentat de fiecare ofertă”, „oferta cea mai avantajoasă din punct de vedere economic” fiind „[cea care] prezintă cel mai bun raport calitate/preț”.

87 În al treilea rând, astfel cum rezultă din primul și din al patrulea paragraf ale acestui considerent, respectarea principiilor egalității, nediscriminării și transparenței impune ca criteriile de atribuire să fie obiective, ceea ce asigură obiectivitatea comparării și a evaluării ofertelor și, prin urmare, condiții de concurență efectivă. Situația ar fi diferită în ceea ce privește criteriul care ar conferi autorității contractante o libertate de alegere necondiționată (a se vedea în ceea ce privește prevederile similare din directivele anterioare Directivei 2004/18, Hotărârea din 17 septembrie 2002, Concordia Bus Finland, C-513/99, Rec., p. I-7213, punctul 61 și jurisprudența citată).

88 În al patrulea și ultimul rând, după cum se subliniază în al doilea paragraf al considerentului respectiv, aceleași principii impun autorității contractante să asigure în toate stadiile procedurii de atribuire a unui contract de achiziții publice atât principiul egalității de tratament al ofertanților potențiali, cât și pe cel al transparenței criteriilor de atribuire, fiind necesar ca acestea să fie formulate astfel încât să permită tuturor ofertanților informați în mod rezonabil și care dau dovadă de o diligență normală să înțeleagă conținutul exact al acestora și să le interpreteze în același mod (a se vedea printre altele, în ceea ce privește prevederile similare din directivele anterioare Directivei 2004/18, Hotărârea din 4 decembrie 2003, EVN și Wienstrom, C-448/01, Rec., p. I-14527, punctele 56-58).

89 Pentru a aprecia temeinicia motivului care vizează lipsa unei legături suficiente între criteriul de atribuire în litigiu și obiectul contractului, trebuie, pe de o parte, să se ia în considerare criteriile pe baza cărora sunt acordate etichetele EKO și MAX HAVELAAR. Astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 34 și 37 din prezenta hotărâre, aceste criterii de acordare caracterizează produse care provin din agricultura ecologică și, respectiv, din comerțul echitabil. În ceea ce privește modul de producere ecologic astfel cum este stabilit în reglementarea Uniunii, mai precis, în perioada relevantă pentru speță, Regulamentul nr. 2092/91, al doilea și al nouălea considerent ale acestuia indică faptul că acest mod de producție favorizează protecția mediului, în special întrucât implică restricții semnificative în

ceea ce privește utilizarea îngrășămintelor sau a pesticidelor. În ceea ce privește comerțul echitabil, din cuprinsul punctului 37 rezultă că criteriile impuse de fundația care acordă eticheta MAX HAVELAAR urmăresc să favorizeze micii producători din țările în curs de dezvoltare având cu aceștia relații comerciale care țin cont de nevoile reale ale acestor producători, iar nu doar de legile pieței. Din aceste considerații rezultă că criteriul de atribuire în litigiu ar viza caracteristici de mediu și sociale care se încadrează la articolul 53 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2004/18.

90 Pe de altă parte, trebuie să se constate că, în conformitate cu descrierea contractului din subcapitolul 1.4 din caietul de sarcini, acest contract privea în special furnizarea de cafea și de ceai și a unor alte ingrediente necesare pentru producerea unor băuturi disponibile în distribuitoare. Pe de altă parte, din modul de redactare a criteriului de atribuire în litigiu rezultă că acesta viza numai ingredientele care urmează să fie furnizate în cadrul contractului menționat, fără vreo consecință asupra politicii generale de cumpărare a ofertanților. Prin urmare, aceste criterii priveau produse a căror furnizare constituia o parte din obiectul contractului respectiv.

91 În sfârșit, după cum rezultă din cuprinsul punctului 110 din concluziile avocatului general, nu se impune ca un criteriu de atribuire să privească o caracteristică intrinsecă a unui produs, mai precis un element care se încadrează material în acesta. Astfel, Curtea a statuat la punctul 34 din Hotărârea EVN și Wienstrom, citată anterior, că reglementarea Uniunii în materie de contracte de achiziții publice nu se opune ca, în cadrul unui contract de furnizare de electricitate, autoritatea contractantă să rețină un criteriu de atribuire care constă în faptul că electricitatea este produsă pornind de la surse de energie regenerabile. Prin urmare, nimic nu se opune, în principiu, ca un astfel de criteriu să se refere la faptul că un produs provine din comerțul echitabil.

92 Prin urmare, trebuie să se constate că criteriul de atribuire în litigiu prezintă în raport cu obiectul contractului în cauză legătura la care se referă articolul 53 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/18, astfel încât motivul formulat de Comisie în această privință nu este întemeiat.

93 În ceea ce privește motivul privind faptul că provincia Noord-Holland a considerat posesia anumitor etichete drept criteriu de atribuire, trebuie subliniat că, potrivit punctului 35 din anexa A la caietul de sarcini, autoritatea contractantă prevăzuse că faptul că ingredientele care urmează să fie furnizate poartă etichetele EKO și/sau MAX HAVELAAR ar conduce la acordarea unui anumit număr de puncte în cadrul clasificării ofertelor aflate în concurență în scopul atribuirii contractului. Această condiție trebuie să fie examinată în raport cu cerințele de claritate și de obiectivitate care se impun autorităților contractante în această privință.

94 În legătură cu cazul specific al utilizării etichetelor, legiuitorul Uniunii a dat anumite indicații precise în ceea ce privește implicațiile acestor cerințe în contextul specificațiilor tehnice. Astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 62-65 din prezenta hotărâre, după ce a subliniat, la articolul 23 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2004/18, că aceste specificații trebuie să fie suficient de exacte pentru ca ofertanții să poată determina obiectul contractului și pentru ca autoritățile contractante să poată atribui contractul, la alineatul (6) al aceluiași articol, legiuitorul a autorizat autoritățile contractante să utilizeze criterii pe baza cărora este acordată o etichetă ecologică pentru a stabili anumite caracteristici ale unui produs, însă nu să considere o etichetă ecologică drept o specificație tehnică, aceasta neputând fi utilizată decât ca prezumție că produsele care o poartă îndeplinesc criteriile astfel definite, sub rezerva expresă a oricărui mijloc de probă corespunzător.

95 Contrar celor susținute de Regatul Țărilor de Jos, niciun motiv nu conduce la concluzia că principiile egalității, nediscriminării și transparenței ar avea consecințe diferite atunci când este vorba de criterii de atribuire, care sunt și condiții esențiale ale unui contract de achiziții publice întrucât vor fi decisive în alegerea ofertei care va fi reținută dintre cele care corespund cerințelor exprimate de autoritatea contractantă în cadrul specificațiilor tehnice.

96 În ceea ce privește precizarea ulterioară adusă la punctul 12 din nota de informare, potrivit căreia trimiterea la etichetele EKO și MAX HAVELAAR viza și etichete echivalente, trebuie subliniat, în plus față de cele arătate la punctele 54-56 din prezenta hotărâre, că o astfel de precizare nu poate, în orice situație, să acopere neprecizarea criteriilor pe baza cărora sunt eliberate etichetele în cauză.

97 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că, întrucât a prevăzut în caietul de sarcini că faptul că, în situația în care anumite produse care urmează să fie furnizate poartă anumite etichete, se va acorda un anumit număr de puncte în cadrul alegerii ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, fără să fi enumerat criteriile pe baza cărora se acordă aceste etichete și fără să fi autorizat posibilitatea de a demonstra prin orice mijloc de probă că un produs îndeplinește aceste criterii, provincia Noord-Holland a stabilit un criteriu de atribuire incompatibil cu articolul 53 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/18. Prin urmare, în această măsură, al treilea motiv este întemeiat.

D – *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 2, a articolului 44 alineatul (2) și a articolului 48 din Directiva 2004/18 în ceea ce privește cerința privind respectarea criteriilor „caracterul constant al cumpărărilor” și „comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor”*

98 A doilea motiv, care cuprinde trei aspecte, vizează cerința prevăzută la subcapitolul 4.4 secțiunea 4 punctul 2 din caietul de sarcini, care impune adjudecatarului, în esență, să respecte „criteriilor cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor”, în special contribuind la creșterea durabilității pieței cafelei și la producerea de cafea în mod responsabil din punct de vedere ecologic, social și economic, ofertanții fiind invitați să demonstreze cum îndeplinesc criteriile menționate.

1. Argumentele părților

99 Prin intermediul primului aspect al prezentului motiv, Comisia susține că cerința în cauză constituie un nivel minim de capacitate tehnică care încalcă articolul 44 alineatul (2) primul paragraf și articolul 48 din Directiva 2004/18, în măsura în care nu se regăsește între criteriile prevăzute la acest ultim articol, care instituie un sistem închis. Regatul Țărilor de Jos susține, cu titlu principal, că această cerință constituie, în realitate, o condiție de executare a contractului reglementată la articolul 26 din această directivă. În subsidiar, acesta consideră că respectiva cerință se integrează în sistemul instituit la articolul 48, în raport cu alineatul (2) litera (c) din acesta, care vizează o descriere a echipamentului tehnic, a măsurilor luate de furnizor sau de prestatorul serviciilor pentru a asigura calitatea mijloacelor de studiu și de cercetare ale întreprinderii sale. Prin aceeași cerință, ofertanții ar fi putut demonstra că sunt în măsură să execute contractul îndeplinind criterii de calitate ridicate.

100 Al doilea aspect al acestui motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 44 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 2004/18, vizează lipsa unei legături, cel puțin suficiente, între cerința în litigiu și obiectul contractului în cauză, aspect contestat de statul membru pârât întrucât, în opinia sa, caracterul constant al cumpărărilor și răspunderea socială a întreprinderilor au legătură cu un contract care privește, printre altele, furnizarea de cafea și de ceai provenite din agricultura ecologică și din comerțul echitabil.

101 Prin intermediul celui de al treilea aspect al motivului menționat, Comisia invocă încălcarea articolului 2 din Directiva 2004/18, prin faptul că termenii „caracterul constant al cumpărărilor” și „comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor” nu ar avea un conținut suficient de clar. Această situație nu se regăsește în speță, potrivit Regatului Țărilor de Jos, mai ales întrucât aceste expresii ar fi înțelese de orice antreprenor normal informat și ar fi, pe de altă parte, suficient documentate pe internet.

2. Aprecierea Curții

a) În ceea ce privește calificarea clauzei în cauză din caietul de sarcini

102 Între părți există un dezacord în legătură cu calificarea cerinței în litigiu, potrivit căreia ofertanții trebuie să respecte „criteriile cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor”, în special contribuind la creșterea durabilității pieței cafelei și la producerea de cafea în mod responsabil din punct de vedere ecologic, social și economic. Comisia susține că această cerință ar viza politica generală a ofertanților și ar viza, prin urmare, capacitățile lor tehnice și profesionale în sensul articolului 48 din Directiva 2004/18. În schimb, potrivit Regatului Țărilor de Jos, cerința menționată s-ar aplica contractului în litigiu, astfel încât ar fi vorba de o condiție de executare a contractului în sensul articolului 26 din această directivă.

103 Această ultimă teză nu poate fi reținută. Astfel, clauza în litigiu figura în secțiunea 4 a subcapitolului 4.4 din caietul de sarcini, intitulată „Cerințe de aptitudine/niveluri minime”, ceea ce corespunde terminologiei utilizate în special în titlul și la alineatul (2) al articolului 44 din Directiva 2004/18, alineat care face trimitere la articolele 47 și 48 din aceasta, care sunt intitulate „Capacitate economică și financiară” și, respectiv, „Capacități tehnice și profesionale”. Pe de altă parte, primele trei secțiuni ale aceluiași subcapitol ar viza nivelurile minime impuse de autoritatea contractantă în ceea ce privește cifra de afaceri, acoperirea riscurilor profesionale și experiența ofertanților, respectiv elemente care au fost expres prevăzute la articolele 47 și 48. În plus, „cerințele de aptitudine” erau definite în partea introductivă a caietului de sarcini drept cerințe exprimate fie sub formă de clauze de excludere, fie ca niveluri minime, pe care un ofertant trebuia să le îndeplinească pentru ca oferta să fie luată în considerare, astfel încât păreau distincte de oferta propriu-zisă. În sfârșit, cerința în cauză era formulată în mod general, iar nu specific în raport cu contractul în litigiu.

104 Din aceste considerații rezultă că ofertanții potențiali nu au putut să aprecieze această cerință în alt mod decât raportându-se la nivelul minim al capacității profesionale impuse de autoritatea contractantă în sensul articolului 44 alineatul (2) și al articolului 48 din Directiva 2004/18. Prin urmare, legalitatea cerinței menționate trebuie apreciată în raport cu aceste dispoziții.

b) În ceea ce privește pretinsa încălcare a articolului 44 alineatul (2) și a articolului 48 din Directiva 2004/18

105 Astfel cum rezultă din alineatele (1) și (6), articolul 48 din Directiva 2004/18 enumeră exhaustiv elementele pe baza căror autoritatea contractantă poate evalua și verifica capacitățile tehnice și profesionale ale ofertanților. Pe de altă parte, deși articolul 44 alineatul (2) din aceasta autorizează autoritatea contractantă să stabilească niveluri minime de capacități pe care trebuie să le îndeplinească un ofertant pentru ca oferta sa să fie luată în considerare pentru atribuirea contractului, aceste niveluri nu pot fi stabilite, în temeiul primului paragraf al acestei ultime dispoziții, decât în raport cu elementele enumerate la articolul 48, în ceea ce privește capacitățile tehnice și profesionale.

106 Or, contrar celor susținute de Regatul Țărilor de Jos, cerința respectării „criteriilor cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor” nu are legătură cu niciunul dintre aceste elemente.

107 În special, informațiile solicitate în temeiul acestei cerințe, și anume indicarea „[modului în care ofertantul îndeplinește] criteriil[e] cu privire la caracterul constant al achizițiilor și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor [și] contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic” nu poate fi asimilată unei descrieri a echipamentului tehnic, a măsurilor aplicate de furnizor în vederea asigurării calității și a resurselor sale de studiu și de cercetare” la care se referă articolul 48 alineatul (2) litera

(c) din Directiva 2004/18. Astfel, termenul „calitate” care este utilizat nu numai în această prevedere, ci și la literele (b), (d) și (j) ale aceluiași paragraf trebuie interpretat, în contextul articolului 48 menționat, ca fiind calitatea tehnică a prestațiilor sau a bunurilor de un anumit tip similară cu cea a prestațiilor sau a bunurilor care constituie obiectul contractului în cauză, autoritatea contractantă având dreptul de a impune ofertanților să o informeze în legătură cu modul în care controlează și garantează calitatea acestor prestații sau bunuri, astfel cum se arată la literele menționate.

108 Din considerațiile care precedă rezultă că, prin faptul că a impus ca niveluri minime de capacitate și cerințe de aptitudine în caietul de sarcini condiția potrivit căreia ofertanții trebuie să respecte criteriul caracterului constant al cumpărărilor și pe cel al comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor și să arate care este modalitatea prin care îndeplinesc aceste criterii și cum contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic, provincia Noord-Holland a stabilit un nivel minim de capacitate tehnică neautorizat de articolul 44 alineatul (2) și de articolul 48 din Directiva 2004/18. Prin urmare, primul aspect al celui de al doilea motiv este întemeiat.

c) În ceea ce privește pretinsa încălcare a articolului 2 din Directiva 2004/18

109 Principiul transparenței presupune ca toate condițiile și modalitățile procedurii de atribuire să fie formulate în mod clar, precis și neechivoc în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, astfel încât, pe de o parte, să permită tuturor ofertanților informați în mod rezonabil și care dau dovadă de o diligență normală să înțeleagă conținutul exact al acestora și să le interpreteze în același fel și, pe de altă parte, să dea posibilitatea autorității contractante să verifice efectiv dacă ofertele ofertanților corespund criteriilor care guvernează contractul în cauză (a se vedea în special Hotărârea din 29 aprilie 2004, Comisia/CAS Succhi di Frutta, C-496/99 P, Rec., p. I-3801).

110 Or, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 146 din concluzii, trebuie să se constate că acele cerințe privind respectarea „criteriilor cu privire la caracterul constant al achizițiilor și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor”, precum și obligația de a „contribui[...] la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic” nu prezintă un grad de claritate, de precizie și de neechivoc, astfel încât orice ofertant informat în mod rezonabil și care dă dovadă de o diligență normală să poată ști în mod cert și complet care sunt criteriile pe care le includ aceste cerințe. Situația este similară și *a fortiori* în ceea ce privește cererea adresată ofertanților de a indica, în oferta lor, [c]are este modalitatea prin care [aceștia îndeplinesc]” criteriile menționate sau „măsura în care [aceștia] contribuie la obiectivele menționate de autoritatea contractantă legate de contract și de producția de cafea, fără a oferi indicații precise asupra informațiilor pe care trebuie să le furnizeze.

111 Prin urmare, impunând ofertanților, în caietul de sarcini în litigiu, să respecte „criteriile cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor”, obligația de a „contribui[...] la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic” și să indice, în oferta lor, „[c]are este modalitatea prin care [aceștia îndeplinesc]” criteriile menționate sau „măsura în care [aceștia] contribuie la obiectivele menționate de autoritatea contractantă legate de contract și de producția de cafea, provincia Noord-Holland a stabilit o clauză care nu respectă obligația de transparență prevăzută la articolul 2 din Directiva 2004/18.

112 În consecință, din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că, prin faptul că, în cadrul procedurii de atribuire a unui contract de achiziții publice pentru livrarea și gestionarea unor distribuitoare de cafea care a făcut obiectul unui anunț publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 16 august 2008, provincia Noord-Holland:

— a stabilit o specificație tehnică incompatibilă cu articolul 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18 impunând în caietul de sarcini obligația ca anumite produse care urmau să fie furnizate să poarte o anumită etichetă ecologică în loc să utilizeze specificații detaliate;

— a stabilit criterii de atribuire incompatibile cu articolul 53 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată, prevăzând că, în situația în care anumite produse care urmează să fie furnizate poartă anumite etichete, se va acorda un anumit număr de puncte în cadrul alegerii ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, fără să fi enumerat criteriile pe baza cărora se acordă aceste etichete și fără să fi autorizat posibilitatea de a demonstra prin orice mijloc de probă că un produs îndeplinește aceste criterii;

— a stabilit un nivel minim de capacitate tehnică neautorizat de articolul 44 alineatul (2) și de articolul 48 din directiva menționată impunând ca niveluri minime de capacitate și cerințe de aptitudine în caietul de sarcini condiția potrivit căreia ofertanții trebuie să respecte „criteriil[e] cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor” și să arate cum respectă aceste criterii și cum „contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic” și

— a stabilit o clauză care nu respectă obligația de transparență prevăzută la articolul 2 din aceeași directivă impunând condiția potrivit căreia ofertanții trebuie să respecte „criteriil[e] cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor” și să arate care este modalitatea prin care îndeplinesc aceste criterii și cum „contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic”

Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor sus-menționate.

V – Cu privire la cheltuielile de judecată

113 În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Regatului Țărilor de Jos la plata cheltuielilor de judecată, iar Regatul Țărilor de Jos a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) Prin faptul că, în cadrul procedurii de atribuire a unui contract de achiziții publice pentru livrarea și gestionarea unor distribuitoare de cafea care a făcut obiectul unui anunț publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 16 august 2008, provincia Noord-Holland:

— a stabilit o specificație tehnică incompatibilă cu articolul 23 alineatul (6) din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii, astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1422/2007 al Comisiei din 4 decembrie 2007, impunând în caietul de sarcini obligația ca anumite produse care urmau să fie furnizate să poarte o anumită etichetă ecologică în loc să utilizeze specificații detaliate;

— a stabilit criterii de atribuire incompatibile cu articolul 53 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată, prevăzând că, în situația în care anumite produse care urmează să fie furnizate poartă anumite etichete, se va acorda un anumit număr de puncte în cadrul alegerii ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, fără să fi enumerat criteriile pe baza cărora se acordă aceste etichete și fără să fi autorizat posibilitatea de a demonstra prin orice mijloc de probă că un produs îndeplinește aceste criterii;

— **a stabilit un nivel minim de capacitate tehnică neautorizat de articolul 44 alineatul (2) și de articolul 48 din directiva menționată impunând ca niveluri minime de capacitate și cerințe de aptitudine în caietul de sarcini condiția potrivit căreia ofertanții trebuie să respecte „criteriil[e] cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor” și să arate cum respectă aceste criterii și cum „contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic” și**

— **a stabilit o clauză care nu respectă obligația de transparență prevăzută la articolul 2 din aceeași directivă impunând condiția potrivit căreia ofertanții trebuie să respecte „criteriil[e] cu privire la achizițiile constante și la comportamentul responsabil din punct de vedere social al întreprinderilor” și să arate care este modalitatea prin care îndeplinesc aceste criterii și cum „contribuie la îmbunătățirea durabilității pieței cafelei și la producția responsabilă din punct de vedere ecologic, social și economic”,**

Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul prevederilor menționate mai sus.

2) **Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.**

3) **Obligă Regatul Țărilor de Jos la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături